

Sygn. akt I PK 32/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 stycznia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący)
SSN Bogusław Cudowski (sprawozdawca)
SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z powództwa O. M. W.

przeciwko D. S.

o zapłatę kwoty 21 002,00 zł,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 stycznia 2016 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w O.

z dnia 22 października 2014 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego
rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego
Sądowi Okręgowemu w O.**

UZASADNIENIE

M. W., prowadząca działalność gospodarczą pod firmą O. M. W., zażądała
zasądzenia od D. S. kwoty 21.001,85 zł wraz z odsetkami ustawowymi od 4 lipca

2013 r. do dnia zapłaty oraz zapłaty kosztów procesu według norm przepisanych. W pozwie podniosła, że w okresie od 3 stycznia 2011 r. do 2 kwietnia 2012 r. łączyła ją z pozwaną stosunek pracy. W tym czasie prowadzone przez nią przedsiębiorstwo współpracowało z przedsiębiorstwem H. W.; w ramach tej współpracy pozwana pobierała gotówkę od H. W. i dokonywała zakupów na rzecz jego firmy. Pozwana, w okresie zatrudnienia u powódki, nie rozliczyła się z kwoty 21.001,85 zł pobranej od H. W. Wezwanie pozwanej przez H. W. do zwrotu pobranej a nierozliczonej kwoty okazało się bezskuteczne. Powódka, jako pracodawca pozwanej, na wezwanie H. W. naprawiła poniesioną przez niego szkodę poprzez zapłatę na jego rzecz kwoty 21.001,85 zł.

Pozwana w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa w całości i obciążenie powódki kosztami sądowymi. Przyznała, że w okresie zatrudnienia u powódki w ramach obowiązków pracowniczych obok obowiązków kierowcy zajmowała się zaopatrzeniem całego przedsiębiorstwa prowadzonego przez państwa W. Umowę o pracę zawarła z powódką, ponieważ Urząd Pracy w B. przyznał powódce dofinansowanie na utworzenie stanowiska pracy, ale pracowała na rzecz H. W. - ojca powódki. Na rzecz PHU H. W. pracowała od czerwca 2010 r. do końca sierpnia 2012 r. Kończąc współpracę z H. W. rozliczyła się ze środków finansowych, które zostały jej przekazane.

Sąd Rejonowy w M. wyrokiem z 5 czerwca 2014 r. oddalił powództwo. Ustalił, że powódka prowadziła działalność gospodarczą pod firmą M. W. O. W dniu 3 stycznia 2011 r. zawarła z pozwaną umowę o pracę na czas określony do 2 kwietnia 2012 r. na stanowisku kierowcy samochodowego kat. B w pełnym wymiarze czasu pracy. Pozwana w tym czasie jednocześnie świadczyła pracę na rzecz H. W. prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe H. W.; zajmowała się zaopatrzeniem tego przedsiębiorstwa - to jest do niej zwracali się pracownicy, gdy zachodziła konieczność zakupu części do maszyn rolniczych, środków ochrony roślin, zlecenia wykonania usług. Pozwana pobierała gotówkę od pracownika stacji paliw należącej do H. W. i dokonywała zakupów niezbędnych części, zlecała potrzebne usługi. Wydając pozwanej pieniądze, H. W. sporządzał dowód wypłaty, w którym obok wydanej kwoty wskazywano usługę, towar, za który wydane pieniądze miały stanowić zapłatę.

Pozwana rozliczała pobrane pieniądze przedkładając w księgowości PHU H. W. faktury VAT oraz sporządzone na ich podstawie raporty księgowe. Jeżeli paragon opiewał na wyższą kwotę księgową, przed jego zaakceptowaniem, weryfikowały fakt dokonania zakupu danego towaru u kierownika. Stosunek pracy między powódką a pozwaną ustał 2 maja 2012 r. H. W. 1 lipca 2013 r. wezwał pozwaną do zapłaty 62.698,07 zł. Powódka 12 listopada 2013 r. zapłaciła na rzecz PHU H. W. kwotę 21.001,85 zł.

W ocenie Sądu Rejonowego w tej sprawie nie znajduje zastosowania art. 120 k.p., ponieważ konstrukcja odpowiedzialności materialnej pracownika wobec pracodawcy dotyczy przypadków wyrządzenia przez pracownika osobie trzeciej szkody, która pozostaje w normatywnym wewnątrz-organizacyjnym funkcjonalnym związku przyczynowym z powierzonymi pracownikowi czynnościami, które podjął on na podstawie stosunku pracy w ramach wykonywania zadań związanych z przedmiotem działalności zakładu. Sąd podkreślił, że w ramach prowadzonej działalności gospodarczej powódka zatrudniała pozwaną na stanowisku kierowcy. Działania podejmowane przez pozwaną - pobieranie ze stacji paliw należącej do H. W. pieniędzy, za które dokonywała zakupów towarów na jego rzecz, opłaty usług świadczonych na jego rzecz przez osoby trzecie - nie stanowiły wykonywania obowiązków pracowniczych na rzecz powódki. W konsekwencji powódka nie była zobowiązana do naprawienia szkody, jaką poniósł H. W. w związku z działaniami pozwanej. Sąd nie rozważał okoliczności związanych z ustaleniem wysokości szkody, którą według H. W. miała mu wyrządzić pozwana, stwierdzając, że żądanie pozwu nie było uzasadnione co do zasady.

Wyrok Sądu Rejonowego zaskarżyła w całości powódka, zarzucając nierozpoznanie istoty sprawy poprzez zaniechanie jakichkolwiek ustaleń co do faktu, czy pozwana dopuściła się nieprawidłowości przy dokonywaniu rozliczeń z H. W. oraz błąd w ustaleniach faktycznych poprzez przyjęcie, że pozwana pobierając pieniądze od H. W. i kupując za nie wskazane przedmioty nie działa w ramach wykonywania obowiązków pracowniczych w odniesieniu do przedsiębiorstwa powódki, co skutkowało błędnym zastosowaniem art. 120 k.p. i oddaleniem powództwa. Wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji. W uzasadnieniu apelacji

wskazano ponadto, że skoro Sąd Rejonowy wykluczył zasadność powództwa po kątem odpowiedzialności związanej z art. 120 k.p., to powinien rozważyć zasadność powództwa również pod względem ewentualnej innej konstrukcji prawnej, np. zapłaty cudzego długu.

Sąd Okręgowy w O. Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 22 października 2014 r. oddalił apelację powódki.

W ocenie Sądu drugiej instancji, Sąd pierwszej instancji przeprowadził poprawnie i wyczerpująco postępowanie dowodowe, gromadząc w sposób rzetelny i sumienny materiał dowodowy niezbędny do rozstrzygnięcia o żądaniu powódki. Prawidłowo ustalił stan faktyczny, dokonał wszechstronnej i wnikliwej analizy zebranego materiału dowodowego. W konsekwencji za nieuzasadniony uznał zarzut apelacyjny dotyczący błędu w ustaleniach faktycznych. Sąd Okręgowy w pełni zaakceptował i przyjął za własne ustalenia Sądu Rejonowego.

Sąd Okręgowy podzielił stanowisko Sądu Rejonowego, że w tej sprawie nie znajdzie zastosowania art. 120 k.p. Podkreślił, że pozwana w odpowiedzi na pozew stwierdziła, że umowę o pracę zawarła z M. W., ponieważ Urząd Pracy przyznał dofinansowanie na utworzenie stanowiska pracy, ale właściwie pracowała u jej ojca – H. W. Zdaniem Sądu, z materiału dowodowego wynika, że zakres obowiązków pozwanej obejmował szeroko pojęte zaopatrzenie obu przedsiębiorstw H. W. - PHU H. W. w B. jak również w Gospodarstwie [...] H. W. Pozwana dokonując różnego rodzaju zakupów, rozliczała faktury jako osoba upoważniona do ich odbioru. Faktury i paragony oddawała w księgowości przedsiębiorstwa H. W., sama sporządzała raporty kasowe w celach rozliczeniowych. Obowiązki te wykonywała na polecenie H. W. W ocenie Sądu drugiej instancji z materiału dowodowego wynikało, że mimo zawartej formalnie umowy o pracę z pozwaną, pomiędzy powódką i pozwaną nie istniały żadne relacje przy wykonywaniu przez tą ostatnią obowiązków na rzecz H. W. Sąd podkreślił, odwołując się do utrwalonej linii w orzecznictwie Sądu Najwyższego, że pracodawca nie ponosi odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez pracownika przy okazji wykonywania obowiązków pracowniczych, w sytuacji gdy sprawca szkody wyrządził ją osobie trzeciej w czasie przeznaczonym na wykonywanie przez niego pracy przez czynności wykraczające poza zakres jego obowiązków pracowniczych i poza zakres działalności zakładu

pracy. Odnosząc się do zarzutu nierozważenia przez Sąd Rejonowy zasadności powództwa pod kątem innej konstrukcji prawnej, Sąd Okręgowy stwierdził, że to zadaniem profesjonalnego pełnomocnika powódki jest wskazanie w pozwie podstawy prawnej dochodzonego roszczenia. Wskazanie to determinuje kierunek postępowania, zakres postępowania dowodowego, przesłanki odpowiedzialności jak również sąd właściwy do rozpoznania sprawy.

Wyrok Sądu Okręgowego powódka zaskarżyła skargą kasacyjną w całości. Zarzucono naruszenie prawa materialnego, to jest:

- art. 65 § 1 i 2 k.c. poprzez błędne zastosowanie (brak zastosowania) przy badaniu treści stosunku prawnego, który łączył powódkę i H. W., w części związanej z wykonywaniem obowiązków pracowniczych przez powódkę;

- art. 750 k.c. poprzez błędne zastosowanie (brak zastosowania), podczas gdy w realiach tej sprawy powódka i H. W. wspierali się w prowadzeniu przedsiębiorstw poprzez świadczenie sobie nawzajem szeregu usług, co stanowi o nawiązaniu przez nich stosunku zobowiązaniowego, w ramach którego m.in. pozwana, wykonując obowiązki pracownicze z tytułu zatrudnienia w przedsiębiorstwie powódki, dokonywała zakupu towarów i usług na rzecz przedsiębiorstwa H. W.;

- art. 120 § 2 k.p. poprzez błędną wykładnię, która wyraża się w przyjęciu, że reguły naprawienia szkody przewidziane w tej normie prawnej nie znajdują zastosowania w sytuacji, gdy pracownik co prawa świadczy usługi na rzecz innego podmiotu, jednak świadczenie tych usług następuje na polecenie pracodawcy i mieści się w ramach wykonywania umowy pomiędzy pracodawcą a innym podmiotem (w tym przypadku H. W.);

Skarżąca ponadto zarzuciła naruszenia przepisów postępowania, które miały istotny wpływ na treść orzeczenia, to jest:

- art. 378 § 1 k.p.c. poprzez brak rozpoznania sprawy w granicach apelacji, to jest pominięciu badania treści stosunku prawnego łączącego powódkę z H. W. (w zakresie współpracy prowadzonych przez nich przedsiębiorstw), jak też merytorycznego odniesienia się do alternatywnych podstaw prawnych żądania zapłaty wskazanych w treści apelacji;

- art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 2 k.p.c. wyrażające się w braku rozważenia i odniesienia się w uzasadnieniu wyroku do okoliczności wynikających ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, a mających istotne znaczenie dla prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy, to jest istnienia stosunku zobowiązaniowego pomiędzy powódką i H. W. i wykonywaniem obowiązków pracowniczych przez pozwaną w ramach współpracy przedsiębiorstw ww. osób.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Pozwana nie złożyła odpowiedzi na skargę kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się w części uzasadniona.

W zaskarżonym wyroku Sąd Okręgowy zaakceptował ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji. W związku z czym przyjął, że w sprawie nie znajdzie zastosowania przepis art. 120 k.p. Jednak dalsze ustalenia nie są precyzyjne, ani jasne. Sąd Okręgowy stwierdza bowiem, że działania pozwanej „nie stanowiły wykonywania obowiązków pracowniczych na rzecz powódki”. Jednak w dalszej części uzasadnienia wywody dotyczą wyrządzenia szkody przez pracownika przy okazji wykonywania obowiązków pracowniczych. Wyjaśnienia wymaga więc podstawowa okoliczność t.j., czy pozwana była pracownikiem powódki. Dopiero wtedy możliwe jest rozstrzygnięcie o ewentualnym obowiązku naprawienia wyrządzonej szkody na podstawie przepisów kodeksu pracy. Nie są jasne także ustalenia w tej kwestii poczynione przez Sąd pierwszej instancji. Stąd ponownego rozważenia wymaga problem możliwości zastosowania w sprawie art. 120 k.p.

Po drugie należy stwierdzić, że zgodnie z art. 187 § 1 k.p.c. powód nie jest zobowiązany do wskazania podstawy prawnej dochodzonego roszczenia, a nawet jej przytoczenie nie wiąże sądu (*iura novit curia*). Potrzeba rozważenia przez sąd innej od art. 120 k.p. podstawy roszczenia (zapłaty cudzego długu) była podnoszona przez powódkę już apelacji ze wskazaniem tych podstaw. Problem ten

nie został rozważony w zaskarżonym wyroku przez Sąd Okręgowy. Z tego więc powodu należało uznać za uzasadniony zarzut podniesiony w skardze kasacyjnej – naruszenie przepisu art. 378 § 1 k.p.c. poprzez brak rozpoznania sprawy w granicach apelacji.

W związku z powyższym należy stwierdzić, że ostateczne rozstrzygnięcie sprawy wymaga ponownego rozważenia w kwestii ewentualnych podstaw odpowiedzialności powódki za wyrządzoną szkodę. Zarówno w przypadku odpowiedzialności pracowniczej, jak i na podstawie przepisów kodeksu cywilnego rozważenia wymagają przesłanki danego typu odpowiedzialności odszkodowawczej. W takim przypadku zawsze na pierwszym planie pozostanie ustalenie, czy doszło do wyrządzenia przez pozwaną szkody. Jednoznacznego rozstrzygnięcia wymaga również to, czy pozwana była pracownikiem powódki.

Nie można jednak stwierdzić, że Sądy obu instancji dopuściły się rażących naruszeń prawa, co sprawiać mogłoby, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Wątpliwości dotyczą bowiem jedynie braków uzasadnienia podstawowych kwestii, co może świadczyć o niedostatecznych ustaleniach okoliczności faktycznych.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji wyroku.

kc